

22 mart dünya su günü nedeniyle odamız bir basın açıklaması yaptı.

temiz suya koşulsuz ve bedelsiz erişim temel bir insan hakkıdır.

bu hak, özelleştirme yoluyla engellenemez!

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1993 yılında 22 Mart tarihini dünya su günü olarak ilan etmiş, ilan edildiği günden günümüze kadar her yıl farklı temalarla su kaynaklarının önemine vurgu yapılmaya çalışılmıştır. 2014 yılı dünya su günü "su ve enerji" temasına ayrılmasına rağmen başta büyük kentlerimiz olmak üzere ülkemizi tehdit eden en önemli unsurun bugün su kıtlığı ve kuraklık olduğu, önümüzdeki günlerde en önemli gündemin susuzlukla mücadele olacağı bilinmelidir.

30 Mart yerel seçimlerin arifesinde olduğumuz bu günlerde, başta İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerimiz olmak üzere belediye başkan adaylarının kuraklığa karşı kentlerimizin susuzlukla nasıl başedebileceğinin çözümlerini anlatmalarını beklerken maalesef ülke gündeminin bu gerçekliği de rüşvet, yolsuzluk, sansür sarmalı içinde kalarak, kuraklık ve susuzlukla mücadele gündeme bile taşınamamıştır.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, 22 Mart Dünya Su Günü'nde bu konuyu da ele almayı gerekli gördük.

Bugün insanoğlunun ihtiyaçları doğrultusunda kullanılabileceği tatlı su kaynaklarının son derece sınırlı olduğu bir dünyada su, hayatta kalabilmek için korunup verimli kullanılması gereken bir 'zenginlik kaynağı' durumundadır. Dünyada zaten az olan tatlı su kaynaklarının endüstriyel ve şehirsel atıklar ile kirletilmesi, enerji üretiminde kullanılan suyun geri kazanımla insani tüketime uygun olmayışı, yanlış tarım politika ve uygulamaları gibi olumsuzluklar ile küresel ısınmaya bağlı iklim değişiklikleri sonucu yaşanan kuraklıklar da eklenince sorunun boyutları daha da çarpıcı hale gelmektedir.

Dünya coğrafyasında tatlı su kaynaklarının eşit dağılmamış olması nedeniyle su sıkıntısının gelecek 20-25 yıl içerisinde Orta Doğu dâhil bazı bölgelerde su krizine dönüşmesinin kuvvetle muhtemel olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, doğal kaynağımız olan suyun, 21. yüzyılın stratejik kaynaklarından biri olacağı şüphesizdir.

Ülkemizin çeşitli amaçlara yönelik olarak tüketilebilecek yerüstü su potansiyeli yurtiçindeki akarsulardan 95 milyar m³, komşu ülkelerden yurdumuza gelen akarsulardan 3 milyar m³ olmak üzere yılda ortalama 98 milyar m³ m³ olduğu, buna 21,54 milyar m³ olarak belirlenen yeraltı suyu potansiyeli ilave edildiğinde, ülkemizin tüketilebilir yerüstü ve yer altı su potansiyelinin yılda ortalama toplam 120 milyar m³ civarında olduğu bilinmektedir.

Ülkemizdeki kullanılabilir su potansiyeli her ne kadar 120 milyar m³ olarak hesaplanmış olsa da, bu değer uzun yıllar ortalaması olup, bu değer 195 milyar m³ ile 65 milyar m³ arasında değiştiği, bu nedenle suya ilişkin yapılacak planlarda suyun yıllık 65 milyar m³ olarak alınmasının daha doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

Ülkemiz su havzalarına bakıldığında, Konya, Büyük Menderes, Gediz ve Kızılırmak gibi su havzalarımızın

kuraklık tehlikesi altında “yok olma” tehdidi altında bulunduğu, bu havzalardaki yüzey sularının süreç içinde aşamalı olarak 2100 yılında %50 azalacağı bilinmektedir.

Yine, ülkemizin en büyük tatlı su gölü olan Beyşehir gölü hızlı bir küçülme periyoduna girmiştir, Göller bölgesi yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Tuz gölü hızla küçülmektedir. Bafa ve Van göllerinin su seviyeleri düşmektedir. İç Anadolu’da, Eşmekaya ve Ereğli sazlıkları kurumuş, Akşehir Gölü havzası çölleşme ile karşı karşıya kalmış, Meke ve Sultan Sazlığı da kuruma tehlikesiyle yüz yüze kalmıştır. Türkiye’de 50 yılda sulak alanların yarısı ya kamu eliyle yok edilmiş veya yok olma aşamasına gelmiştir.

Başta Ergene, Sakarya nehirlerimiz olmak üzere ülkemiz akarsuların büyük çoğunluğu kullanılmayacak düzeyde kirletilmiştir. Su havzalarımız ve beslenme alanları sanayi ve kentsel yerleşim bölgeleri haline getirilmiştir. Su havzalarının tarıma açılması çok miktarda kimyasal gübre ve kimyasalın bu sulara akmasına yol açmış, içme ve kullanma suyu elde etmek üzere arıtılarak kullanılan ham su kalitesi düşmüştür. Az miktarda kalan kullanılabilir nitelikteki akarsularımız ise enerji üretimi adına talana açılmış, neredeyse yok edilmiştir.

Ülkemizin yeraltı suyu akiferleri yeteri kadar araştırılmadan ve izleme sistemi kurulmaksızın tüketime açılmış, aşırı tüketim sonucu bazı yeraltısu havzalarında su düzeyleri hızla düşmüş, kıyı akiferlerine deniz suyu girerek tuzlanma yaşanmış, bazı yeraltısu akiferlerimiz ise yanlış kentleşme, sanayileşme ve tarım politikaları sonucu hızlı bir şekilde kirlenmeyle yüz yüze bırakılmıştır.

Sonuç olarak, ulusal su politikalarının oluşturulması ve planlama yerine, ekolojik ortamın duyarlılığını göz ardı eden, insanı merkezine almayan, ülke ve toplumsal çıkar yerine maksimum kar esas alan, uluslar arası sermayenin istekleri doğrultusunda tüm doğal ve kamu kaynaklarımızı alınıp satılır bir meta olarak gören anlayışların acı bir sonucu olarak ülkemiz sularının bugünü ve geleceği de ciddi sorunlu hale getirilmiştir.

2014 Yılı Dünya Su Günü teması Su ve Enerji olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Ancak, Ülkemizde bugün enerji sektöründe kamu hizmeti anlayışı terk edilerek, tümüyle serbest piyasa faaliyeti haline getirilmiş, suyun özelleştirilmesinin önu de HES’ler ile açmış ve

Ülkemizdeki bütün akarsuların her noktası HES için parselenmiştir. Özellikle son yıllarda kamu yararı göz ardı edilerek plansız bir şekilde ortaya konan HES’ler enerji ihtiyacının giderilmesi konusunda önemli bir değer yaratmadığı gibi ekolojik ve kültürel anlamda birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Bu gün su kaynaklarının planlanması tamamen ticari çıkarlara göre düşünülmekte ve su hizmetleri de hızla özelleştirilmeye çalışılmaktadır. Son zamanlarda çıkarılan su kullanım anlaşması ve benzeri yasa ve yönetmelikler de tamamen suyun özelleştirilmesine hizmet etmektedir. Küresel su siyaseti ile “su” bir piyasa malı olarak görülmeye başlamış, insanlık için yaşamsal öneme sahip olan “suya erişim bir hak olmaktan çıkarılmak istemektedir.

Bireylerin ve toplumların sağlıklı, içilebilir, temiz suya, her durumda koşulsuz ve bedelsiz ulaşım ve tüketim hakkı; “su hakkı”, “temel bir insan hakkı” olan “yaşam hakkı”dır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 28 Haziran 2010 tarihinde “güvenli ve temiz içme suyu ve yeterli sağlık koşulları hakkını, yaşam hakkı ve tüm insan haklarından yararlanmak için temel olan bir insan hakkı olarak görür” kararını almıştır. Ancak bu karara, Türkiye’nin çekimser oy kullanması da, siyasi iktidarın sularımız üzerindeki politika ve tercihini de ortaya koymuştur.

Sonuç olarak; su piyasa değeri olan bir meta olarak değil, insanlığın ve doğanın ortak malı olarak görülmesi, suyun tüm canlılar için temel bir hak olduğu esas alınarak, kamusal bir hizmet olarak kalmasının zorunlu olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, kuvvetle olası bir kuraklık felaketine ülke olarak hazırlıklı olabilmek için kısa ve uzun vadede yapılması gerekenleri bir kez daha kamuoyuyla paylaşıyoruz.

- Yeraltıları rezervini doğru ve sağlıklı olarak belirleyebilmek için ülke çapında yeraltısu havzalarının hidrojeolojik çalışmaları hızlı bir şekilde yapılmalı, havzaların yeraltısu potansiyeli belirlenmeli, yapılan yeraltısu tahsisleri izleme sistemi kurularak takip edilmelidir.
- 167 Sayılı Yeraltıları Hakkında Kanunu ve ilgili mevzuatında değişiklikler yapılarak özellikle yeraltısu korumasına yönelik ciddi ve caydırıcı önlemler getirilmeli, kontrolsüz kuyu açılması önlenmelidir.

- DSİ Genel Müdürlüğü en kısa sürede yeniden yapılandırılarak, Yeraltısuları Daire Başkanlığı kurulmalı, bu başkanlığın öncülüğünde TUBİTAK ve Üniversitelerimizin de katkılarıyla en kısa zamanda ülkemiz derin yeraltısuyu akiferleri araştırma programı başlatılmalı, derin yeraltısuyu akiferlerin varlığı ve nitelikleri ortaya konulmalıdır.
- Batı Anadolu ve Akdeniz bölgesinde doğrudan denize boşalan yeraltısuları araştırılmalı, bu bölgelerde her geçen gün artan talep de dikkate alınarak bu sular kullanılabilir hale getirilmelemdir.
- İçme ve sulama suyu, sınır aşan sular, ekolojik göçler çölleşme yok olan sulak alanlar, meralar, tarım alanları ve azalan tarımsal üretim ve plansız hidroelektrik üretimi gibi büyük problemler ile karşı karşıya olan ülkemizde de kuraklık ulusal afet mevzuatımıza dahil edilmelidir.
- Suların da bir gün çeşitli nedenler ile tükenebileceği gerçeğinden hareketle insanlarda “su tasarrufu” bilinci oluşturulmalı, bu kültürü oluşturma ve geliştirme amaciyal içme, kullanma, sulama, endüstri vb. her alanda, toplumsal eğitime önem verilmelidir.
- Atıksularımız özellikle su kıtlığı çekilen yerlerde yeniden kullanılabilir hale getirilmeli, şehir ve sulama şebekelerinde kaçakların önlenmesine yönelik tedbirler alınmalı, kent içi rekreasyon alanlarında yüzey suyu dopolanlanması işlevi de görev peyzaj düzenlemeleri yapılmalıdır.
- Tatlı su kaynaklarımızın %20 si gibi büyük miktarda su kullanılan sanayi sektöründe de önemli ölçüde su tasarrufu sağlanabilmesi için ileri teknolojiler ile beraber atık su kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
- Ülkemizde tatlı su kaynaklarının %70 gibi büyük kısmının kullanıldığı tarım alanlarımızda aşırı sulama sebebiyle tuzlanma ve çoraklanma yaşanmasına karşı, tarımsal faaliyetlerde toprağın jeolojik yapısına uygun sulama yöntemi seçilmeli, çiftçi sulama konusunda etkin bir şekilde eğitilmelidir.
- Kentleşme, sanayileşme ve tarım politikaları yeniden gözden geçirilerek yüzey ve yeraltısuyu kirliliğine neden olan unsurlar önlenmeli, yeraltısuyu akiferleri ve beslenme havzalarının üzerinde veya kenarında yer alan yerleşim birimlerinin planması süreçlerinde bu akiferlerin korunmasına özel önem verilmeli, bu alanlar planlama süreçlerinin dışına çıkarılmalıdır.
- Başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere, kentlerimizin su temin işleri ile sorumlu genel müdürlükleri tesisat hizmetleri yapan birimler olmaktan çıkarılmalı, yeniden yapılandırılarak kentlerin su temin stratejileri oluşturan, bu stratejilerin gerçekleştirilmesini konusunda çaba sarf eden birimler haline dönüştürülmelidir.
- Bir havzada yer alan tüm su kaynakları, (yüze ve yeraltısuları kaynakları) dikkate alınarak havza bazında hidrojeolojik çalışmalar yapılmalı, o havza için en uygun entegre su yönetim modelleri geliştirilmelidir.
- Ülkemizin jeolojik yapısına bağlı olarak küçüm-senemeyecek miktarda (2-3 trilyon m3) statik rezerv ve fosil su potansiyeli bulunması ihtimali dikkate alınarak, bu suların kesin rezervlerinin belirlenmesi için detaylı jeolojik-hidrojeolojik araştırmaların yapılmalıdır.
- Tüm bu bilimsel teknik çalışmaların temeli olarak; bireylerin ve toplumların sağlıklı, içilebilir, temiz suya her durumda koşulsuz ve bedelsiz ulaşım ve tüketim hakkı, “su hakkı” “temel bir insan hakkı” olan “yaşam hakkı” olarak görülerek, suyun ticarileştirilmesinden, su kaynaklarımızın özelleştirilmesinden vaz geçilmeli, su yönetim sistemlerine sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ile halkın katılımını esas alan mekanizmalar geliştirilmelidir.
- Proje ve tesise olumlu karar vermek üzere kurgulanmış ÇED süreçleri ve hiç bir bilimsel kritere göre belirlenmeyen ve denetlenmeyen can suyu miktarı, ekolojik gerçekler ve kamu yararının göz ardı edildiği, enerji gereksiniminin karşılanmasına katkısı olmayacak HES lerden vaz geçilmelidir.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak Dünya Su Günü’nde bir kez daha ifade ediyoruz ki; tarih boyunca insanların ve uygarlıkların gelişiminin en önemli unsurlarının başında gelen tatlı suların araştırılması, entegre su yönetimi anlayışıyla kullanılması, ticari bir mal olarak görülmeden kamusal bir miras olarak geleceğe korunarak bırakılması yaşamsal bir öneme sahiptir.

Türkiye’nin, insanı, bilim ve aklı esas alarak yapılacak çalışmalarla, gerek günümüzde gerekse gelecekte kuraklık olsun veya olmasın ülkemizin ihtiyaç duyacağı suları karşılayabilme olanağına sahip olması mümkündür.

Bilimle, emekle, inatla, umutla..